

maar ook op grond van hetgeen de historie onzer kerk ons kan leeren, de neergelegde stelling te verdedigen, al schijnt zij nog zoo betwistbaar.

Hetzelfde Individualisme, dat wij op het terrein der Dogmatiek bestrijden, openbaart zich ook op dat der praktische werkzaamheid, en is vooral hier zoo gevaarlijk, omdat het zich stelt onder de hoede van liefde en ijver en de verdere Christelijke deugden, die elkander steeds vergezellen.

Dat Individualisme is zoo verklaarbaar.

De herleving des geloofs werd niet op den voet door de Reformatie der Kerke gevolgd. De Kerk is niet vrij. De Kerkelijke organisatie is te ongeestelijk om den arbeid, met name der zending, ter harte te nemen. Geen wonder, dat de individuen inmiddels gebruik maken van het zelotenrecht, om te doen wat der Kerke is; — en tot op zekere hoogte zij het verre van ons, hun dit recht te betwisten.

Wat heeft nu die Kerk tegenover dat beminnenswaardig en in menig opzicht navolgingswaardig Individualisme te stellen, dan het Clericalisme, dat ten eenenmale onschriftuurlijk en geestdoodend is?

Zal de zending daarmee worden gebaat, dat zij der Kerk in de armen valt, om in hare omarming, evenals zooveel wat iets goeds voor de toekomst beloofde, te worden dood gedrukt?

Neen, wij oordeelen u niet, ijverig Individualisme. Die u oordeelt, is de Heere!

De vereenigingen en maatschappijen die gij hebt opgericht, voldeden aan eene behoefte van het Christenhart. Maar de behoefte aan de Reformatie der Kerk werd minder gevoeld, naarmate gij ons meer werks hebt verschaft.

Gij hebt ons de Kerke uitsluitend gemaakt tot eene plaats, waar wij het woord Gods kunnen hooren, en zelfs die genade des Heeren, die ons, Zijn naam zij geloofd! de waarheid aanvankelijk op de kansels terugbracht, tot eene verzoeking gemaakt, om in voldongen feiten te berusten, en ons wegens het overige niet te zeer te bekommeren.